

İskender BAYHAN
İstanbul Milletvekili

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Milli Eğitim Bakanı Yusuf Tekin** tarafından Anayasa'nın 98, TBMM İç Tüzüğü'nün 96 ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim. 10.10.2025

İskender BAYHAN
İstanbul Milletvekili

2002'den bu yana uygulanan eğitim politikalarıyla Türkiye'de eğitim sistemi, bilimsel ve kamusal temellerinden kopararak sermayenin ihtiyaçlarına göre yeniden şekillendirildi. Kamusal, parasız ve nitelikli eğitim hakkı adım adım ortadan kaldırılırken, gençler daha çocuk yaşta patronların "ucuz işgücü" ihtiyacının tamamlayıcısı haline getirildi. Bu dönüşümün en somut örneklerinden biri ise Mesleki Eğitim Merkezleri (MESEM) programıdır.

MESEM, iktidar tarafından "gençlerin istihdam fırsatı", "iş garantili eğitim" ve "okurken para kazanma imkânı" gibi vaatlerle parlatılıyor. Kâğıt üzerinde her şey güzel görünüyor; ama gerçekte bu program, çocuk emeğini yasal bir kılıfa bürüyerek sömürüyü meşrulaştıran bir programdır. MESEM, gençlere meslek kazandırmak yerine, patronlara ucuz ve güvencesiz işgücü sağlamanın en elverişli yolu haline gelmiştir.

Bu gerçeği en açık biçimde, Emek Gençliği tarafından gerçekleştirilen ve ağırlıklı olarak İstanbul'dan olmak üzere Türkiye genelinde 200'ü aşkın MESEM öğrencisinin katıldığı anket ortaya koymaktadır. Gençlerin doğrudan deneyimlerinden derlenen bu veriler, parlatılmış MESEM söylemlerinin ardındaki sömürü düzenini çarpıcı biçimde gözler önüne sermektedir:

- MESEM'lilerin %56'sı aylık 10.000 TL'nin altında ücret almakta, yalnızca %26'sı 14.000 TL'nin üzerinde kazanmaktadır.
- %66'sı günde 10-12 saat, %19'u ise 12 saatten fazla çalışmaktadır.
- %64'ü yıllık izin hakkını hiç kullanmadığını belirtmektedir.
- MESEM'e katılım nedeninde gençlerin yarısı "okuyunca bir şey olunmaz" düşüncesini, diğer yarısı "meslek öğrenme umudunu" dile getirmektedir. Ancak %60'a yakını, işyerinde çoğu zaman angarya iş yaptığını söylemektedir.
- %84'ü, koordinatör öğretmenlerin işletmelere ya hiç gitmediğini ya da ayda en fazla iki kez uğradığını belirtmektedir. Gelen öğretmenlerin de "ustalarla çay içip öğrencilerle görüşmeden gittiklerini" ifade etmektedir.

- Anketi yanıtlayan gençlerin %75'i, işe başlamadan önceki ruh hâlini "yorgun, halsiz, çok kötü" olarak tanımlamaktadır.
- %83'ü, son bir ayda hiçbir kültürel etkinliğe katılmadığını; %72'si emeğinin karşılığını alamadığını; %94'ü başka bir mesleki eğitim sistemi bilmediğini söylemektedir.
- Katılımcıların yarısı, en az bir kez iş kazası geçirdiğini ifade ederken, %61'i bu durumda nereye başvuracağını bilmemektedir.

MESEM'li gençlerin anlattıkları, "iş garantili eğitim" söyleminin ardındaki bambaşka bir gerçeği ortaya koyuyor: günde 10 saatin üzerinde, denetimsiz, düşük ücretli ve çoğu zaman sigortasız bir çalışma düzeni. Ne meslek öğrenmek mümkün ne de kendine zaman ayırmak. Gençler daha yolun başında yorgunlukla, tükenmişlikle, hastalıklarla ve değersizlik duygusuyla tanışıyor. Tüm bunların "yüzyılın projesi" olarak sunulması ise aslında şunu gösteriyor: MESEM programının amacı gençlere mesleki eğitim vererek onları iş hayatına hazırlamak değil, patronlara ve işverenlere altın tepside bir ucuz işgücü kaynağı sağlamaktır.

Bu Bağlamda;

1. 16.05.2024 tarihli "İşletmelerde Mesleki Eğitim / Tamamlayıcı Eğitim / Staj Sözleşmesi"nin 17. maddesinin (Ö) bendine göre öğrencilerin günde 8 saatten fazla çalıştırılmaları yasaktır. Buna rağmen ankette katılımcıların %85'ine yakını 10 saatin üzerinde çalıştığını belirtmiştir. Bu hükme aykırı davranan işletmelere herhangi bir idari veya hukuki yaptırım uygulanmış mıdır? Bakanlığınızın elinde bu konuda güncel denetim veya ceza verisi bulunmakta mıdır?
2. MESEM kapsamında haftanın dört günü çalışan öğrencilerin ücretleri, "devlet katkısı" adı altında İşsizlik Sigortası Fonu'ndan patronlara ödenmektedir. Bu uygulama, çocukları ucuz işgücü hâline getirirken patronlara doğrudan teşvik sağlamaktadır. Devlet, "öğrenci" statüsünü hangi yasal dayanakla asgari ücretin altında çalıştırılmanın gerekçesi olarak kullanmaktadır?
3. Sözleşmenin 18. maddesinin (D) bendine göre, okul/kurumlar işletmelerdeki mesleki eğitimin uygun biçimde yürütülmesini sağlamakla yükümlüdür. Koordinatör öğretmenlerin işletme denetimleri hangi periyotla yapılmaktadır? Bu denetimin amacı, işletmelerde mesleki eğitimin koşullarını ve niteliğini izlemek midir, yoksa öğrencilerin yeterince çalıştırılıp çalıştırılmadığını kontrol etmek midir?
4. Öğrencilerin %84'ü koordinatör öğretmenlerin işletmelere ya hiç gitmediğini ya da ayda iki kez uğradığını belirtmiştir. MEB'in denetim mekanizması kâğıt üzerinde mi işletilmektedir? Öğretmenlerin aynı gün içinde birden fazla iş yerini denetlemesinin denetimlerin niteliğini düşürüp düşürmediği Bakanlığınızca izlenmiş veya değerlendirilmiş midir? Denetim süreçlerinin etkinliğini ve güvenilirliğini sağlamak adına hangi izleme veya denetim mekanizmaları uygulanmaktadır?
5. Konuya ilişkin görüşüne başvurduğumuz bazı öğretmenler, iş yeri sahiplerinin üretim alanlarını denetlemelerine izin vermediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin denetim yetkisinin engellenmesine dair somut vakalar için Bakanlığınızın bir tespit ve raporlama mekanizması var mıdır? Varsa bu mekanizma kapsamında saptanan ihlaller için hangi yaptırımlar (uyarı, idari para cezası, faaliyet durdurma dâhil) uygulanacaktır?
6. Sözleşmenin 18. maddesinin (J) bendine göre, okul ve kurumlar; işletmelerde mesleki eğitim, tamamlayıcı eğitim veya staja başlayacak öğrencilere temel işçi sağlığı ve güvenliği eğitimlerini vermekle yükümlüdür. Bu eğitimlerde patronların sorumlulukları

ve yükümlülükleri öğrencilere açıklıkla anlatılmakta mıdır? Yoksa bu eğitimler, iş kazalarının ve iş cinayetlerinin sorumluluğunu öğrencilerin üzerine yıkan biçimsel bir prosedüre mi indirgenmiştir?

7. Katılımcıların yarısı iş kazası geçirdiğini, %61'i ise nereye başvuracağını bilmediğini belirtmiştir. Bakanlık, MESEM öğrencilerinin iş kazası geçirdiği işletmelerin listesini açıklayacak mıdır? Bu kazalar SGK kayıtlarında yer almakta mıdır?
8. Anket ve görüşmelerin de gösterdiği üzere, her ne kadar "çırak" ya da "kalfa öğrenci" olarak adlandırılırsalar da, MESEM programına kayıtlı kişilerin fiilen işçi statüsünde çalıştırıldığı görülmektedir. Ancak haftanın beş günü, günde en az on saat iş yerinde çalışan gençlerin "öğrencilik" kisvesi altında sendikal etkinliklere katılması engellenmiştir. Bu durumda, çalışırken patronların insafına terk edilen gençlerin söz konusu hakları gündeme geldiğinde işçi değil öğrenci gibi muamele görmeleri bir çelişki değil midir? Bakanlığınız, bu uygulamanın hem fiilî çalışma koşulları hem de anayasal sendikalaşma hakkı açısından yarattığı çelişkiyi tespit etmiş midir?
9. "Gençlerin %66'sının günde 10-12 saat, %19'unun 12 saatin üzerinde çalıştığı" dikkate alındığında, Millî Eğitim Bakanlığı bu öğrencileri çocuk işçi statüsünden nasıl ayırmaktadır? Bu çalışma süreleri Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Ulusal Programı'na aykırı değil midir?
10. Ankete göre öğrencilerin %75'i kendini "yorgun, halsiz, çok kötü" olarak tanımlamaktadır; %83'ü hiçbir kültürel etkinliğe katılamamaktadır. Bu tablo, "okurken para kazanma" değil, **erken yaşta tükenme** programı değil midir? Bakanlığınız, MESEM öğrencilerinin fiziksel ve ruhsal gelişimlerini düzenli olarak izlemekte midir? Bu gençlerin stres, mobbing veya iş kazaları sonrasında nitelikli ve ücretsiz psikolojik destek alabilecekleri bir mekanizma mevcut mudur?
11. MESEM kapsamındaki berberlik ve aşçılık bölümü öğrencilerinin devlet desteğinden dışlandığı belirtilmektedir. Bu bölümlerde ücretsiz veya eksik ücretle çalıştırılan öğrenci sayısı kaçtır? Devlet desteğinin kesilme gerekçesi nedir? Diğer bölümlerde de benzer bir kesinti planlanmakta mıdır?
12. %94'ü başka bir mesleki eğitim sistemi bilmediğini, %60'ı çoğu zaman angarya yaptığını söylüyor. MESEM, mesleki beceri kazandırmak yerine işletmelerin rutin işlerine yedek işgücü sağlamanın aracı haline mi gelmiştir?
13. Yalnızca anket sonuçları değil, birçok MESEM'li öğrenciyle yapılan birebir görüşmeler ve özel buluşmalar da aynı gerçeği ortaya koymaktadır: MESEM'ler, mesleki eğitim vermekten ziyade yoğun sömürünün ve ucuz işçiliğin merkezleri haline gelmiştir.
14. Eğer gerçekten "mesleki eğitim"i önemsiyorsanız; MESEM programını derhal sonlandırıp, mesleki eğitim gören ve desteğe ihtiyaç duyan her öğrenciye burs verilmesini, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre düzenlenecek nitelikli ve bilimsel bir mesleki eğitim sistemi için adım atmayı düşünüyor musunuz?